

ONTSPANNING EN IETS PRESTEREN MOTIEVEN EN AMBITIES VAN AMATEURKUNSTBEOEFENAARS

HENK VINKEN EN TEUNIS IJDENS

Ontspanning, doelgericht leren, gezellig tijdverdrrijf met anderen en de ambitie om een kunstzinnige prestatie te leveren en daar ook waardering voor te krijgen. Dat zijn uiteenlopende motieven van amateurkunstenaars, die bekend zijn uit bestaand onderzoek. Mogelijk spelen bij jonge kinderen vooral de motieven en ambities van ouders een rol. Bij volwassenen oefenen vrienden veel invloed uit. In hoeverre beïnvloeden ouders en vrienden de motieven om aan kunst te doen en te blijven doen?

JONG GELEERD

Ruim 40% van de mensen in Nederland doet in de vrije tijd zelf iets kunstzinnigs of creatiefs, zo bleek uit onderzoek van het LKCA in april 2013 onder een grote representatieve steekproef uit de bevolking van zes jaar en ouder. Beoefenaars van zulke activiteiten zijn daar gemiddeld op 22-jarige leeftijd mee begonnen. Dit gemiddelde verhult echter een flinke variatie in startleeftijden: de helft is er voor zijn of haar zestiende levensjaar mee begonnen; bijna 40% is gestart tussen 20 en 49; en 13% is pas na het vijftigste levensjaar begonnen met deze activiteiten. Ook onderzoek van het SCP – bijvoorbeeld *FAQs over kunstbeoefening in de vrije tijd* (2010) – laat zien dat amateurkunstbeoefening iets is dat vroeg in de levensloop start.

We zien dit patroon duidelijk als we naar de startleeftijd kijken per leeftijdsgroep waarin beoefenaars te verdelen zijn: tot 20 jaar, tussen 20 en 49 jaar en boven de 50 jaar. Het valt op dat de eerste leeftijdsgroep gemiddeld genomen al op achtjarige leeftijd is begonnen. Van de groep 20- tot 49-jarigen begon twee derde ook voor het twintigste levensjaar; de gemiddelde startleeftijd van die groep ligt op 17,5 jaar. Bij de 50-plussers is ruim een derde voor hun twintigste jaar begonnen, een derde was tussen de 20 en de 49 jaar en een derde was in de 50-plusleeftijd. De gemiddelde startleeftijd onder de 50-plussers is 34 jaar. Ook de oudere kunstbeoefenaar is gemiddeld genomen dus op jongere leeftijd begonnen.

In hun artikel ‘Kunstdeelname jongeren onder de loep’ in *Boekman* 99 (2014) constateerden Heimans en Vinken al dat de amateurkunstbeoefening een opvallend sterk kindersegment kent, meer nog dan een uitzonderlijk gepositioneerde jongerenmarkt. Het zijn juist kinderen onder de 15 jaar die in groten getale en op verschillende manieren kunstzinnig en creatief zijn in hun vrije tijd, buiten school dus. Heimans (et al.) laten in het artikel ‘De kunstzinnige burger anno 2013’ in het *Jaarboek actieve cultuurparticipatie 2013* zien dat de gemiddelde startleeftijd bij de diverse disciplines in de amateurkunst uiteenloopt. Bijna de helft van de dansers en een op de vier theaterbeoefenaars is daar voor het tiende levensjaar mee gestart, terwijl men met beeldende activiteiten en schrijven gemiddeld wat later begint.

DE HELFT VAN DE KUNST-
BEOEFENAARS IS ER
VOOR ZIJN OF HAAR
ZESTIENDE LEVENSAAR
MEE BEGONNEN

INVLOED VAN OUDERS

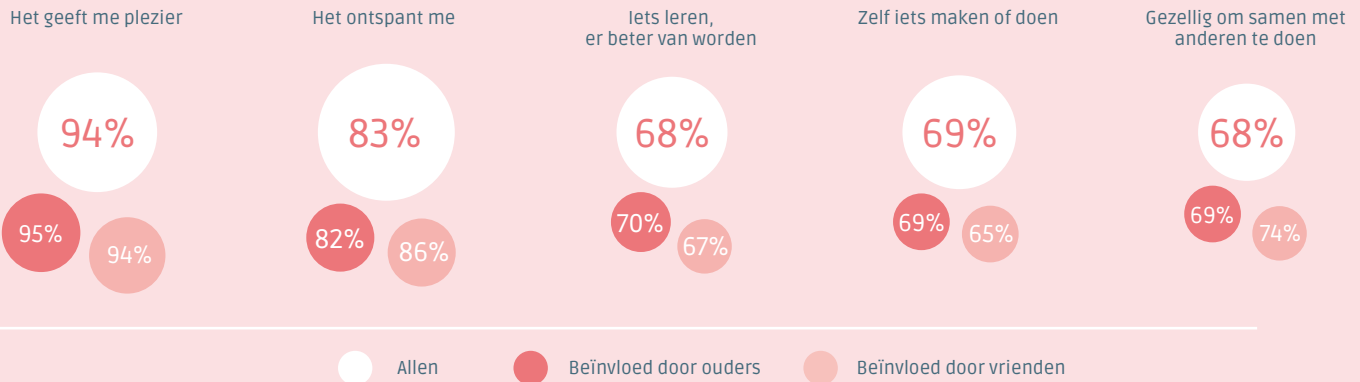
Rond de 70% van alle beoefenaars en bijna 90% van de beoefenaars die voor hun tiende levensjaar gestart zijn met amateurkunst noemen hun ouders als belangrijkste invloed. Hoe later de start in de levensloop, des te vaker vrienden genoemd worden. Op jonge leeftijd zijn het ouders wier voorbeeld wordt gevolgd, op oudere leeftijd komt de invloed uit de zelfgekozen sociale omgeving. Professionals als leerkrachten en docenten zijn tamelijk onzichtbaar in vergelijking tot de sterke invloed van familie en later vrienden. Onderzoek onder jonge Nederlanders laat zien dat dit ook geldt voor hun keuzegedrag op andere terreinen. Zo bleek uit het onderzoek *Arbeidswaarden, toekomstbeelden en loopbaanoriëntaties* van Vinken en anderen (2003) dat de rol van ouders en *peers* bij de beroeps- en loopbaankeuze vele malen sterker is dan die van professionals, zoals bijvoorbeeld loopbaanbegeleiders.

PLEZIER EN ONTSPANNING STAAN VOOROP

Plezier, ontspanning, iets kunnen leren en ergens beter in worden, iets maken of doen en gezelligheid door samen bezig te zijn: dat zijn in die volgorde de voornaamste motieven om actief te zijn. Bij jongeren en vooral jonge kinderen zijn dit niet altijd de eigen motieven, maar waarschijnlijk vooral de motieven van de ouders die hun kinderen

stimuleren om iets kunstzinnigs of creatiefs te gaan doen. Hierover is geen directe informatie beschikbaar. We kunnen wel kijken of beoefenaars, die aangeven dat ze vooral door hun ouders beïnvloed zijn, andere motieven noemen dan degenen die hun ouders niet als voornaamste invloed beschouwen. Dat zijn vooral jongeren, maar ook oudere beoefenaars, die zeggen dat vrienden hun voornaamste inspiratiebron zijn: zie figuur 1.

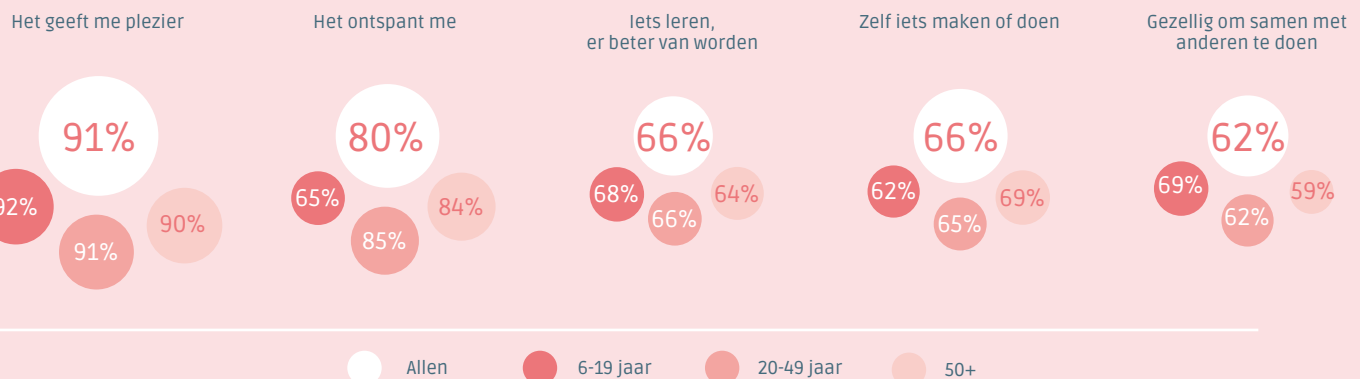
1 MOTIEVEN OM AAN AMATEURKUNST TE DOEN NAAR BEÏNVLOEDERS, IN % (NMAK 2013)

JONGEREN, MAAR OOK OUDERE BEOEFENAARS, ZEGGEN DAT VRIENDEN HUN VOORNAAMSTE INSPIRATIEBRON ZIJN

Motieven van mensen die hun ouders als voorbeeld noemen, blijken echter niet te verschillen van de motieven van mensen die hun ouders niet als belangrijke invloed noemen. Ook is er geen verschil tussen degenen die vrienden noemen en degenen die dat niet doen. Leeftijd speelt op zichzelf ook geen belangrijke rol in de motieven om actief te worden. Ontspanning lijkt een motief te zijn dat iets vaker voor oudere beoefenaars (50+) geldt: dit verschil is weliswaar statistisch significant (dus niet toevallig) maar het is tamelijk zwak: zie figuur 2.

2 MOTIEVEN OM AAN AMATEURKUNST TE DOEN NAAR LEEFTIJDGROEP, IN % (NMAK 2013)

In april 2014 is nader onderzoek gedaan onder degenen die in het grote bevolkingsonderzoek te kennen gaven dat ze in hun vrije tijd iets kunstzinnigs of creatiefs doen. Daarbij is verder ingegaan op ambities en motieven om actief te zijn. Bijna alle beoefenaars, ruim acht op tien, doen aan kunst omdat ze zelf iets willen kunnen doen of maken. Zo'n twee derde van de beoefenaars zegt er (ook) beter in te willen worden, om iets te leren. Een derde van de beoefenaars vindt het ook belangrijk om anderen te kunnen laten zien, lezen of horen wat ze doen.

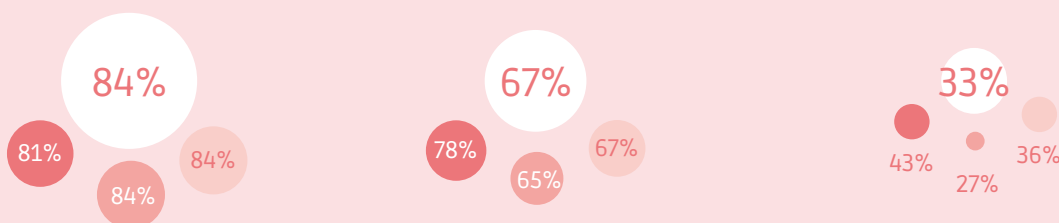
3

REDENEN OM ACTIEF TE ZIJN NAAR LEEFTIJDGROEP, IN % (NMAK 2014)

Om zelf iets te kunnen doen of maken

Om er beter in te worden, iets te leren

Om anderen (publiek) te laten zien, horen of lezen wat ik doe of maak

Allen 6-19 jaar 20-49 jaar 50+

Er zijn geen leeftijdsgroepen die eruit springen wat deze motieven betreft. Jongeren tot 20 jaar zeggen vaker dat zij actief zijn om er beter in te worden en om anderen te kunnen tonen wat ze doen. Maar het verschil met andere leeftijdsgroepen is ook nu niet sterk: zie figuur 3.

MODEGEVOELIGE VORMEN
VAN CULTUUR WORDEN
POPULAIRDER, TEN
NADELE VAN TRADITIONELE
VORMEN EN GENRES

HYPES EN TRENDS

De cijfers geven weinig houvast voor de veronderstelling dat jongeren en kinderen andere motieven hebben dan volwassenen om iets kunstzinnigs of creatiefs te doen. Die motieven lopen weinig uiteen naar leeftijd. Mogelijk dat dit in de toekomst anders zal zijn.

De *Toekomstverkenning kunstbeoefening* van het SCP (2010) geeft een beeld van de verwachte impact van brede sociaal-culturele ontwikkelingen op de omvang, aard en vooral de vorm van kunstbeoefening in de vrije tijd. Vooral interessant is de invloed van deze ontwikkelingen op de motivatie om aan kunstbeoefening te doen. Hoewel Andries van den Broek, auteur van de *Toekomstverkenning*, niet veel veranderingen in motieven en ambities verwacht, wordt wel voorspeld dat meer invloedrijke crossmediale formats zullen ontstaan. Denk aan de vele zang- en danswedstrijden op tv, al dan niet met sterren. Modegevoelige vormen van cultuur zullen nog populairder worden ten nadele van traditionele vormen en genres. Van den Broek denkt dat men eerder meedoet aan deze kunstvormen om deelgenoot te zijn van de mode en om snel met de hype mee te doen, en dat de ambitie minder ligt in de kunstbeoefening zelf.

Een impliciete veronderstelling is dat vooral jongere generaties zich op dit vlak gaan onderscheiden. Of dat ook feitelijk het geval zal zijn en wat het betekent voor de actieve kunstbeoefening van jongeren, kan alleen door herhaald onderzoek worden vastgesteld. Zie ook het artikel van Jurgen van den Berg elders in deze publicatie.

CONCLUSIE

Jong of oud, de motieven of redenen om in de vrije tijd iets kunstzinnigs of creatiefs te doen lopen nauwelijks uiteen als we afgaan op de resultaten van recent statistisch onderzoek. Het gaat om een mix van ontspanning, gezelligheid, een artistieke prestatie willen leveren en iets willen leren. Die mix kan voor iedereen verschillen maar varieert niet of nauwelijks met de leeftijd. Dit zou in de toekomst kunnen veranderen onder invloed van crossmediale formats, zoals de vele zang- en danswedstrijden op tv. Het kan zijn dat jongeren in de toekomst nog sterker worden beïnvloed door de media en dat hun ambitie zich minder richt op een bepaalde vorm van kunstbeoefening *an sich*. Als dat zo is, krijgen ouders (nog) minder invloed op de culturele voorkeuren en keuzes van hun kinderen. Deze trend zou ook inhouden dat de populariteit van bepaalde activiteiten snel kan toenemen of afnemen door de aandacht die ze via de media krijgen. Of dat echt zo is, zal uit herhaald onderzoek moeten blijken.